

Inventering av farliga kemikalier

C-verksamheter

Kartläggning av användningen av riskminsknings- och utfasningsämnen

RAPPORT 2006-4

Inledning

Projektet Utfasning av farliga ämnen är ett delprojekt inom Miljösamverkan Skåne. Det genomfördes under sommaren och hösten 2006 i Hörby och andra kommuner i Skåne som deltog. Projektet innebar att kartlägga användningen av utfasnings- och riskminskningsämnen hos anmälningspliktiga företag. Det handlar om ämnen som omfattas av riksdagens miljömål Giftfri miljö. Målet är att användningen av dessa ämnen på sikt ska upphöra eller ske på ett säkrare sätt än idag. Syftet med projektet var att öka kunskapen om dessa ämnen, både hos företag och myndigheter.

Denna rapport har sammanställts av miljöinspektör Jenny Kristensson (0415-183 14) på miljökontoret i Hörby.

Utfasningsämnen

De flesta är ämnen med särskilt allvarliga egenskaper. Nyproducerade varor bör så långt det är möjligt vara fria från ämnen med dessa egenskaper. Som utfasningsämnen räknas kemikalier som kan ge cancer, ärftliga genetiska skador, nedsatt fortplantningsförmåga, fosterskador, är farligt för ozonskiktet, hormonstörande, persistenta, bioackumulerande, toxiska, mycket bioackumulerande och /eller mycket persistenta.

Riskminskningsämnen

Dessa ämnen har farliga egenskaper. Man bör tänka på hur ämnena hanteras, bedöma hur stor risken är och överväga substitution. Som riskminskningsämnen räknas kemikalier som är giftiga, mycket giftiga, kan ge allergi, är en möjlig risk för bestående hälsoskador, mycket giftiga för vattenlevande organismer, kan orsaka skadliga långtidseffekter i vattenmiljön, kan skada spädbarn under amningsperioden, potentiellt resistent, bioackumulerande, toxiska, potentiellt mycket persistenta och/eller mycket bioackumulerande.

Miljömålet Giftfri miljö

Riksdagen har lagt fast 16 nationella miljö kvalitetsmål. Giftfri miljö är ett av dessa och det ska vara uppnått 2020. Miljömålet består av ett antal delmål varav två är aktuella i detta sammanhang.

Delmål 3

Nyproducerade varor skall så långt det är möjligt vara fria från

- nya organiska ämnen som är långlivade (persistenta) och bioackumulerande, nya ämnen som är cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande samt kvicksilver så snart som möjligt, dock senast 2007,
- övriga cancerframkallande, arvsmassepåverkande och fortplantningsstörande ämnen, samt sådana ämnen som är hormonstörande eller kraftigt allergiframkallande, senast år 2010 om varorna är avsedda att användas på ett sådant sätt att de kommer ut i kretsloppet,
- övriga organiska ämnen som är långlivade och bioackumulerande, samt kadmium och bly, senast år 2010.

Dessa ämnen skall inte heller användas i produktionsprocesser om inte företaget kan visa att hälsa och miljö inte kan komma till skada. Redan befintliga varor, som innehåller ämnen med ovanstående egenskaper eller kvicksilver, kadmium samt bly, skall hanteras på ett sådant sätt att ämnena inte läcker ut i miljön. Spridning via luft och vatten till Sverige av ämnen som omfattas av delmålet skall minska fortlöpande.

Delmålet omfattar ämnen som människan framställt eller utvunnit från naturen. Delmålet omfattar även ämnen som ger upphov till ämnen med ovanstående egenskaper, inklusive dem som bildas oavsiktligt.

Delmål 4

Hälso- och miljöriskerna vid framställning och användning av kemiska ämnen skall minska fortlöpande fram till 2010 enligt indikatorer och nyckeltal som skall fastställas av berörda myndigheter. Under samma tid skall förekomsten och användningen av kemiska ämnen som försvårar återvinning av material minska. Delmålet avser ämnen som inte omfattas av delmål 3.

Skånes miljömål är i vissa fall omarbetade för att passa regionala förhållanden. De är dock likvärdiga de nationella målen i innebörd och målsättning. *De regionala miljömålen finns presenterade på Länsstyrelsens webbplats: www.m.lst.se under <Vår verksamhet>, <Miljö och hälsa>, <Skånes miljömål>.*

Inventering av farliga ämnen på C-verksamheterna i Hörby

Det material som tagits fram i Miljösamverkan Skånes projektgrupp för Utfasning av farliga ämnen, skickades ut till de C-verksamheter i Hörby som valdes ut, totalt 25 st. Materialet bestod av följande dokument;

- Informationsbrev
- Redovisningsblankett
- Instruktion för hur redovisningsblanketten ska fyllas i
- Bilaga Miljömålet Giftfri Miljö, delmål 3 och 4
- Bilaga Egenskaper och kriterier som enligt PRIO-databasen gör ett ämne till utfasningsämne respektive prioriterat riskminskningsämnen.
- Bilaga Exempel på säkerhetsdatablad
- Bilaga Aktuella riskfraser för berörda ämnen och produkter
- Bilaga Exempel på ifylld blankett
- Broschyr om Kemikalieinspektionens PRIO-databas

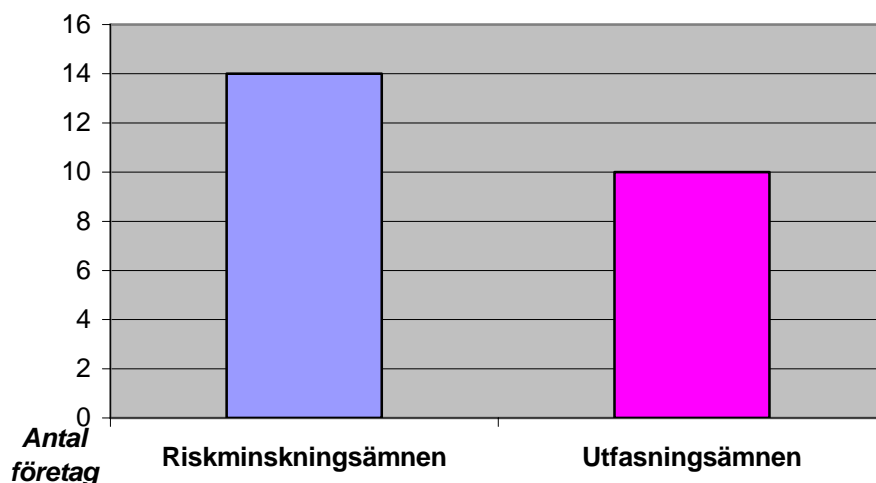
Redovisningsblanketten var gjord främst för att fyllas i digitalt, men blanketten kunde även skickas in i pappersform. Som ett stöd i redovisningsarbetet hänvisades också till Kemikalieinspektionens PRIO-databas, där kemiska ämnen och deras egenskaper kan sökas fram. Om inte tillgång till internet fanns kunde blanketten fyllas i med hjälp av bilagan Aktuella riskfraser för berörda ämnen och produkter. Företagen fyllde sedan i redovisningsblanketterna och skickade tillbaka till miljökontoret. De som ville fylla i digitalt fick redovisningsblanketten på e-post. Blanketten skulle skickas in även om inga riskminsknings- eller utfasningsämnen hittades. Påminnelse skickades ut till de verksamheter som inte skickade in redovisningen i tid.

Det som skulle redovisas på blanketten var följande uppgifter:

- ◆ Produktnamn/Råvara
- ◆ Användningsområde
- ◆ Farokod produkt
- ◆ Tillverkad eller använd mängd
- ◆ Maximalt lagrad mängd
- ◆ I produkten ingående utfasningsämnen
- ◆ I produkten ingående riskminskningsämnen
- ◆ CAS-nr
- ◆ Andel av ämnet i produkten (procent)
- ◆ Riskfraser ämne
- ◆ Angivna kriterier för utfasningsämne enligt PRIO-databasen
- ◆ Angivna kriterier för riskminskningsämne enligt PRIO-databasen
- ◆ Övrigt

Resultat

I diagrammet nedan redovisas antal företag som redovisat att de hade riskminskningsämnen respektive utfasningsämnen. Inga bedömningar har här gjorts av om en eller flera produkter fanns eller vilka mängder. I diagrammet anges endast om ämnena redovisades eller inte. Observera att några företag har redovisat både riskminsknings- och utfasningsämnen.

Sammanlagt deltog 25 företag. Norsk Hydro och 36:ans Återvinning deltog i projektet men skickade inte in sina redovisningar. 43% av företagen som skickade in har redovisat både riskminsknings- och utfasningsämnen, 17% har endast redovisat riskminskningsämnen. Det var ingen som hade bara utfasningsämnen, hade man det så hade man även riskminskningsämnen. Det var 39% av företagen som hade varken riskminsknings- eller utfasningsämnen.

Riskminskningsämnen

- Atos Medical AB
- Elevbild AB
- Herman Anderssons Plåt AB
- Hörby Bilplåt & Billackering
- Hörby Mekaniska AB
- Klrainder AB
- Medical Rubber AB
- Preem Ekerödsrasten
- Preem Hörby
- Proswede Invest AB
- Samhall AB
- Shell
- Statoil
- Bil-Månsson

Utfasningsämnen

- Atos Medical AB
- Herman Anderssons Plåt AB
- Hörby Bilplåt & Billackering
- Hörby Mekaniska AB
- Medical Rubber AB
- Preem Ekerödsrasten
- Preem Hörby
- Shell
- Statoil
- Bil-Månsson

Inga riskminsknings- eller utfasningsämnen

- Bröderna Anderssons Åkeri & Gräv
- Hörby Allsmide
- Hörby Bad & Bubbel
- Hörbyortens Åkeri/Lastbilscentralen
- Hörby Värme AB
- Indus Tvätten
- Liedholms Grus & Åkeri AB
- Skånska Lantmännen
- Sydfräs AB

Exempel på riskminsknings- och utfasningsämnen

Här nedan ges exempel på olika branscher som redovisat riskminsknings- och utfasningsämnen, vilka typer av kemikalier man använder samt vilka riskfraser som förekommer.

Bransch	Användning	Förekommande riskfraser
Fotograf	Framkallning av fotografiskt papper, stabilisering av fotopapper, framkallning	R43*, R50/53**
Medicinteknik	Behandling av kylvatten, lösningsmedel, smörjmedel, rengöringsmedel, gängtätning, avfettningsmedel	R43, R48***, R50/53
Billackerings- och bilplåtverkstad	Primer och färger för lackering av fordon	R43, R50/53

*R43 - Kan ge allergi vid hudkontakt

**R50/53 - Mycket giftigt för vattenlevande organismer, kan orsaka skadliga långtidseffekter i vattenmiljön

***R48 - Giftigt

Uppföljning och sammanfattning

Det inrapporterade resultatet skickades till Länsstyrelsen i Skåne län, som gör en sammanställning för alla kommuner i Skåne som deltog i projektet. Den rapporten kommer att presenteras i januari 2007.

Användningen av kemikalier följs generellt alltid upp vid tillsynsbesök på företagen i Hörby kommun. Brister påpekas och åtgärdas i regel till nästa besök. För de företag som redovisat att de använder utfasnings- och/eller riskminskningsämnen kan en diskussion om fortsatt användning mm ske vid kommande besök. Projektet har lett till att många verksamhetsutövare fått ytterligare kännedom om vilka kemikalier de använder och förmodligen själva börjat fundera över om kemikalien är nödvändig eller om utbyte kan ske till annan mindre farlig kemikalie.